

הסידות בפרשה

הרב יצחק שפירא

פרשת כי תשא

אז מי באמת עשה את העגל!?

הכתוב אומר "ויגוף ה' את העם על אשר עשו את העגל אשר עשה אהרן", ולכאורה זה לא ברור: אז מי עשה את העגל, העם או אהרן?

אבל השאלה היותר קשה בפסוק היא, למה אהרן לא נענש? אם ה' נגף את העם על כך שהוא עשה את העגל, למה הוא לא נגף גם את אהרן על עשיית העגל? ובניסוח אחר: חכמינו אומרים ששבת לוי לא היה שותף כלל לחטא העגל. אם כן, איך אהרן הכהן, נציגו של שבת לוי, כן השתתף (ועוד כשותף בכיר) בחטא העגל?

אהרן הכהן השתתף בחטא העגל?

מפשט הפסוקים נראה שאהרן הכהן לא רק היה שותף בחטא העגל, אלא הוא זה שעשה את העגל והכווין את העם במעשה הזה. העם רואה שמה רבינו לא יורד מההר ומבקשים מאהרן "קום עשה לנו אלקים כי זה משה האיש לא ידענו מה היה לו". אהרן שומע את העם, ולכאורה מזדהה עם רצונם לעבוד את ה' גם כאשר משה רבינו לא נמצא, ולכן הוא עושה להם עגל, כמו שכתוב "ויאמר אליהם אהרן התפרקו נזמי הזהב... ויקח מידם ויצר אותו בחרט ויעשהו עגל מסכה". אהרן הכהן חורט ויוצר ועושה עגל מסכה, בעקבות דרישת העם.

אבל חכמינו אומרים שאהרן לא היה שותף במעשה העגל (ראה רש"י), וכך גם נראה מפשט הפסוקים, שכן בפשט הפסוקים אהרן לא נענש על חטא העגל, ולא זו בלבד, אלא שהוא גם מתמנה להיות הכהן הגדול במשכן שנבנה מיד לאחר חטא העגל. אם כן, מה אהרן כן עשה?

אהרן הכהן התכוון לעבודת ה'

אהרן רצה שתהיה דרך לעבוד את ה' גם כאשר משה רבינו לא נמצא. כך הוא הבין את מה שהעם אמר לו "כי זה משה האיש... לא ידענו מה היה לו", ועם הרצון הזה הוא גם הזדהה. לכן אהרן עשה עגל. עגל הוא בנו של השור, הסמל של יוסף הצדיק, שהפנימיות של מדתו, יסוד, היא התקשרות. יוסף הצדיק הוא זה שאיחד את עם ישראל במצרים, והוא מחבר ומקשר

את כל ישראל זה לזה, ומקשר אותם לה'. וכפי שאומרים חכמינו שהעגל נוצר בעקבות סו הכסף שעליו כתוב "עלה שור", שאיתו העלה משה רבינו את ארונו של יוסף הצדיק מהיאור במצרים.

עד עכשיו משה רבינו גילה את הנוכחות של ה' בקרב עם ישראל, ולא היה צורך שהקיבוץ של עם ישראל יהיה זה שיעזור ויאפשר לעבוד את ה'. כאשר אהרן הכהן ראה שמשה רבינו לא נמצא, והנוכחות של ה' הסתלקה, הוא חיפש דרך אחרת לעבוד את ה'. הדרך לעבוד את ה' על פי אהרן היא להתקבץ. הקיבוץ של היהודים יחד מחבר אותם זה לזה ומחבר אותם לה', וכך אפשר לעבוד את ה' גם כאשר משה רבינו לא נמצא.

אם כן, אהרן אכן עשה את העגל, אבל הוא לא התכוון חס ושלום שיקריבו קרבנות לעגל, אלא שהעגל יהיה מקום התקבצות שעל ידו יעבדו את ה'. וכמו שאומר הרמב"ן (לב, ה) "כי הוא (אהרן) מכון לשם ה' והם (העם) דעתם אל העגל". לכן כתוב "וירא אהרן ויאמר חג להו"י"ה מחר". שם הויה שבפסוק הזה הוא שם קדוש שאסור למחוק אותו, ואין בתורה שם הויה שהוא לא שם קדוש, ואם כן אהרן התכוון באמת שיהיה חג לשם ה'. וכמו שאומר האבן עזרא (בהקדמה לפירושו לחטא העגל) "כי הוא קרא חג לה' מחר, וזה השם הוא שם עצם לכבוד ה', ולא יתערב אחר עמו כמלת אלקים שהוא לעניינים רבים".

עם ישראל התאהבו בהתרגשות

אבל אף על פי שאהרן התכוון לשם ה', עבודת ה' שהוא כיוון אליה היא עבודה שמתחילה מלמטה. כאשר משה רבינו במחנה, תמיד עבודת ה' מתחילה מלמעלה, מכך שה' רוצה בכך, שהרי משה רבינו הוא נותן התורה, שהיא רצון ה'. על עבודת ה' שמתחילה מכך שהאדם רוצה אותה, ולא מכך שה' רוצה אותה, כתוב "אזנו משמוע תורה – גם תפילתו תועבה". תפילה היא עבודה שמתחילה מלמטה, ולעומת זאת תורה מגיעה מלמעלה. בשביל שתהיה תפילה שמתחילה מלמטה, חייבים שתהיה קודם תורה שבאה מלמעלה, ואומרת שה' רוצה בעבודה הזו, ואם ה' לא רוצה בעבודה הזו אז היא תועבה.

לכן מהמעשה של אהרן השתלשל החטא של העם. כאשר העם ראו את העגל הם התחילו לרקוד מסביבו ולומר "אלה אלקיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים". את זה אהרן לא אמר. אהרן רצה שהעגל יעזור לקבץ את עם ישראל לעבודת ה', אבל הוא לא חשב שהעגל ראוי לעבודה מצד עצמו.

עם ישראל התאהבו בעבודה. הם ראו שהעגל מקבץ אותם, והקיבוץ הזה ריגש אותם והלהיב אותם, והם החליטו לעבוד את ההתרגשות במקום לעבוד את ה'. הקיבוץ ריגש והלהיב אותם בצדק, כי החיבור בין כל היהודים מקרב אותם לה', וכמו שאמרה אסתר המלכה "לך כנוס את כל היהודים". אבל במקום שהקיבוץ וההתרגשות יהיו כלי להתקרב לה', העם התחילו לעבוד את הקיבוץ ואת ההתרגשות, ושכח מה'.

זה מה שראה משה רבינו כאשר הוא ירד מההר עם לוחות הברית. משה רבינו הוא ההתגלות של הנוכחות של ה' בתוך העם, והוא ירד עם התורה שאומרת לעם ישראל את הרצון של ה'. אבל בני ישראל לא שמו לב לא למשה רבינו ולא ללוחות, כי הם היו עסוקים בהתרגשות שלהם. הם חשבו שההתרגשות היא המרכז, ולא עבודת ה', וזה חטא העגל.

בעומק יותר, בכך שהעם רוקד מסביב לעגל הוא מרגיש שלא אהרן עשה את העגל, אלא העגל עשה אותם. העם מרגיש שהקיבוץ ביניהם הוא לא דרך לעבודת ה', אלא הוא זה שיוצר ועושה אותם לעם. כלומר הם מרגישים שהעגל עשה אותם, וכמו שהם אומרים "אלה אלקיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים". ההתרגשות החזקה שנוצרת מהצירוף של יהודים רבים כל כך,

נותנת תחושה שהצירוף של היהודים הוא מטרה בפני עצמו, הוא אלקים בפני עצמו, ואתו צריך לעבוד.

זה מה שענה אהרן הכהן למשה רבינו: משה רבינו שאל את אהרן "מה עשה לך העם הזה כי הבאת עליו חטאה גדולה?" ואהרן ענה לו "ואמר להם למי זהב התפרקו ויתנו לי ואשליכהו באש ויצא העגל הזה". היה אפשר לחשוב שאהרן לא מספר את מה שהיה, שכן כתוב במפורש (כפי שצוטט לעיל) שאהרן יצר את העגל בחרט, אז למה הוא אומר "ויצא העגל הזה", כאילו זה לא הוא עשה?

אבל באמת אהרן לא עשה את העגל הזה, שמשה רבינו רואה. אהרן הכהן אומר למשה שהוא רצה שיהיה הרבה אש, הרבה התלהבות בעבודת ה', "ואשליכהו באש", והרצון הזה גרם שבאמת תהיה הרבה התלהבות, אבל גם גרם לעם לחשוב שההתלהבות היא העיקר והיא המטרה. אהרן עשה עגל בשביל לקרב את עם ישראל לה', והעם רוקד מסביב לעגל שעשה אותם, ולא מסביב לעגל שעשה אהרן. לכן כתוב "ויגוף ה' את העם על אשר עשו את העגל אשר עשה אהרן". העם לקח את העגל שעשה אהרן, ועשה ממנו ועל ידו עגל אחר.

הכי חשוב זה ההתרגשות??

בעבודת ה' של כל אחד מאיתנו, עלינו ללמוד לא להפוך את ההתרגשות שלנו, גם אם היא התרגשות בעבודת ה', לעבודה זרה. חשוב מאוד שתהיה התרגשות בעבודת ה', אבל ההתרגשות צריכה להיות כלי שמבטא את רצון ה'. ה' רוצה בנו, ומבטא את הרצון הזה על ידי תורה ומצוות, ואנחנו מתלהבים מכך שה' רוצה בנו. ההתלהבות היא תוצאה של רצון ה' בנו, אבל היא לא המטרה, והיא אפילו לא הכלי שעל ידו אנחנו מתקרבים לרצון ה'. כלומר מחטא העגל עלינו ללמוד שגם אם האדם מלהיב את עצמו בשביל להתקרב לה', זה גם לא טוב, אלא ההתרגשות בעבודת ה' היא תוצאה של רצון ה' שמגיע מלמעלה, ולא הדרך להגיע אליו.

באותה צורה גם הצירוף של יהודים רבים הוא לא מטרה בפני עצמו, אלא הוא הדרך שבה ה' מבטא את רצונו בנו. ה' רוצה אותנו, ולכן הוא מצווה אותנו לבוא כולנו אליו בשלושת הרגלים, וכן בבית כנסת שהוא בית מקדש מעט וכדומה. אנחנו לא מצטרפים כי הצירוף מלהיב אותנו, וכך יקל עלינו לעבוד את ה', אלא ה' רוצה אותנו, וזה בא לידי ביטוי בכך שהוא רואה אותנו כגוף אחד, ורוצה ונהנה לראות אותנו כגוף אחד.

הדרך לחפש שההתרגשות תהיה כלי ולא מטרה, היא תורה, היא לחפש מה ה' רוצה ולא מה אני רוצה. על ידי זה נזכה ללוחות שניים, שניתנו כאשר "איש לא יעלה עימך", כלומר הרצון האישי לא יעלה להיות חלק מעבודת ה', אלא רק הרצון של ה', ועל ידי זה יתקיים בנו הכתוב "נגד כל עמך אעשה נפלאות אשר לא נבראו בכל הארץ ובכל הגוים, וראה כל העם אשר אתה בקרב את מעשה ה'".

שבת שלום!

בית "עוד יוסף חי"

